

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱԽԱՌԻՑ

Ղամարլու, յունիսի 9-ին. Այսօր հաստատա աղբիւրից տեղեկացանք, որ յունիսի 6-ին, և առաջադրանք ժամը 6-ին, Բիրալու և Քէշիշ-վիրան գիւղերի (Երևանի գաւառ) վրայարձակվում են բազմաթիւ զինված թուրքեր, որոնց մէջ լինում են և քրդեր. սկսվում է հրացանաձգութիւն, թուրքերի մի մասին աղողվում է քշել նախիրը. հայերի հաւարին հասնում են տեղը Ղարախաչում գտնված զբացուների մի էսկաղրոն և տեղական ուստիկանապետը (պրիստալը). Թուրքերը կուի են բռնվում դրագունների հետ. կատաղի կուից յետոյ թուրքերը, թողնելով 42 դիակ և 2 վիրաւոր, փախչում են: Վիրաւորները կալանաւորված են. Նրանցից մէկը—Զաֆարլու գիւղի մօլլա Բախչալի Զէյնալ Սբդին օղլի, ինչպէս երևում է, եղել է աւազակների առաջնորդը. միւս վիրաւորը Ալմամմադ Ալասկեր օղլին, Շարուրի գաւառի Դամրչի գիւղիցն է. հայերից սպանված են 2-ը, այդտեղը ընկած դիակներից մի քանիսը հեղեղը բերում է Սաղարակ գիւղը: Մայիսի 30-ին թուրքերը Ղաշմա գիւղի (Նուկ) 450 գլուխ ոչխարը տանում են. Թուրքերից մէկը սպանվում է և 2-ը վիրաւորվում: Ղամարլուում մայիսի 30-ին շէյխուլ-իսլամի և Կարապետ վարդապետի ներկայութեամբ թուրքերը և հայերը թէն պաշտօնապէս հաշտվեցին, բայց այնուամենայնիւ շուկան մինչև օրս կողպ է. մէկը միւսին չէ հաւատում. կեանքը մեռել է. կենսամթերքների խիստ պակասութիւն է զգացվում. հայրի Փունտը ծախվում է 5—6 կօպէկով, մասի Փունտը 15—20 կօպէկ, այն էլ շատ հազուագիւտ է: Գառնիբասարի թրքաբնակ գիւղերը դատարկվում են—հեռանում են եայլաղատեղերը:

Թոմաս Սարուխանեանց

Զուռզունա (Կարսի շըջան) յունիսի 7.
Մայիսի 31-ին Զուռզունայում հաւաքվեցին
շըջակայ գիւղերից թուրքեր (ամբողջ Զլտրի
գտաւառամասը բաղկացած է թուրքերից):
Զուռզունայում ապրող մի քանի հայեր, որոն-
ցից մի մասն առևտրականներ են, իսկ մի մասն
էլ արհեստաւորներ ոչ մի տեղեկութիւն չու-
նէին թուրքերի հաւաքվելու մասին, բայց երբ
տեսան, որ ամեն գիւղերից են հաւաքվում, հե-
տաքրքրվելով իմացան, որ թուրքերն եկել են
տեղական գաւառամասի կառավարչի մօտ
զէնք կրելու իրաւունք խնդրելու, որ պաշտ-
պանվեն հայերից: Աւելի ևս հետաքրքրվելով
իմացանք, որ իրանց ուղղակի մարդ է եկել և
լուր բերել իրը թէ հարեւան Աղբաբայի գա-
ւառամատում մի քանի թուրքական գիւղերում
հաւաքվելու մասին հայերից մասն պատճե-

Թեմակալ առաջնորդ հայոց Վրաստանի հմերեթի՝ Գարեգին եպիկոպոս

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, յունիսի 10-ին
և գաւառով արկածեալսեր
ամբ մեղմացնելու համա-
ստացել եմ նուէրներ Ա.
քանկից 1500 ր., պ.պ. Ա.
500 ր., Մ. Դոլուխանես
աւթեանից 200 ր., Ա. Մ/
Փրիեզնեանից՝ 100 ր
տարների փոխադարձ օ-
ժիւնից—100 ր., Թիֆլիս
կի ծառայողներից 56 ր. և
ի ձեռքով մի հացկրոյիք
և 144 ր. 95 կ., Թիֆլիս
ց 70 ր., ընդամենը—30?
գումարից պ. Ա. Մէլիք Ա.
փոխադրել եմ Նախիջևան
Թովմա Վարդապետի անո-
ւառացեալսերի անհրաժեշ-
տմար:

որդ հայոց Վրաստանի
Գարեգին Եպիսկոպոս

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

զար հոգի, անթիւ Փուրզօններ փամփուշառվ և այն: Հայերն սկզբից աշխատում էին համոզել թուրքերին, որ ոչ մի այդպիսի դէպք չէ կարող պատահել, բայց նրանք բացի այն, որ չէին հաւատում, այդպէս խօսող հայերին աւելի կասկածանքով էին վերաբերվում և մօտիցն աւելի գրգռված հեռանում: Մի քանի գուեհիկները բացարձակ կանչում էին հաւաքված ամբոխին զնալ իսկոյն օգնութեան իրանց զոհված եղբայրներին և այնտեղ սպանել թշնամուն ու եղան էլ այդպիսի դէպքեր, որ գնացին Աղբարայի գաւառամասն, բայց տեսնելով, որ ոչինչ չը կայ վերուդաբան: Միւս օրն գաւառամասի կառավարչի ջանքերով լուր ստացանք, որ Աղբարայի գաւառամասում այդպիսի դէպք չէ պատահել ու հազիւ այդ լուրն առնելուց յետոյ հայերն ազատ շնչեցին: Ամսիս 2-ին եկաւ Արդանանից գաւառապետն, որը կանչեց իր մօտ հայ գաղութին, խրատեց նրանց հոմերաշխ ապրել թուրքերի հետ: Թուրքերին ևս կանչեց առանձնասպէս և համոզեց նրանց էլ ապրել համերաշխ հայերի հետ: Թէև այժմ մտքերն խաղաղված են, բայց մի մասնաւոր դէպք էլ կարող է թուրք խուժանին նորից գրգոել և զինել նըրանց իրանց բարեկամ և հարևան հայերի դէմ: Սրտի ցաւով պիտի յայտնեմ, որ տարա-

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս յունիսի 13-ին
Ամսի 12-ին, կիրակի օրը և պատարագի
յետոյ թիֆլիսի կաթողիկէ և Գէորգ եկեղեց
ըում կայացաւ 23 հոգի ծխականների ներկա

ԳՐԵԿՈՐ ՍՈԲԻՇԽԱՆՑ

Եռուշի, յունիսի 9-ին. «Երէկ լուր տածվեց քաղաքում, որ Գօրիս գնացող հայելորդոնները թալանի են ենթարկվել Զառի թուրքերից: Իսկոյն հայեր և թուրքապում են այդտեղ: Ճշգլում է, որ արդպայդ թուրքերը դուրս են եկել հայերի մէջ, ստիպել են խուզարկու ֆուրգօններելով թէ «զաշաղ» զէնք էք տանում, բանչ չեն գտել և մի քանի իրեր խլեր սնցից փախել են: Օգնութեան գնած հայերն ու թուրքերը գնում են Զալու, բռնել են տալիս չարագործների ուում Շուշի և յանձնում ոստիկանութեամբ: Նոյն օրը Շուշում ժողովուրդը իրանցման է գալիս թէ այս և թէ հետեւը իր վրա: Մի թուրք ճշալով վազում է թուրքագրը և յայտնում, որ «Թաղա-Մահլում» հայեր սկսել են կոտորել թուրքերի զարում գտնվող հայ խանութպաններով շատ աննշան, սարսափից սկսում նոնութիւնները կողպել և տուն փախչել: Թուրքը դուրս են թափվում: Տիրում է աղմութիւն: Քիչ է մնում, որ յարձակում սկսվերք մեծերը բարկանում են իրանց «Ճաների» վրա: — Թողէք ստուգենք, ասում են ուսնում, որ ոչինչ չը կայ: «Թաղա-Մահլում» իր տեղն է — հանգիստ ու խաղաղ: Բը մեծ են սուս հարայ բերող թուրքին և ծագութիւն: Բայց բաւական չէ: Այսօր, Թօփիսում, հրապարակով, ժողովրդի առաջ, նան պատժեցին իրանք թուրքերը սաստիւնելով: Սա համարում ենք մենք օրինակեմերաշխութեան առաջին քայլը, որի պարզ պատկանում է ընտրված հայ և թուրքնամարդութիւն: Իսկ թնչ են ուզում չարսոները: Ներկայում Շուշի է գտնվում Արքէկ Աղայեւլը:

բեցփոխ երդուեալ հաւատարմատար պ.
սեփ Ամիրխանեանը ամեն յարմարութ
օժգած անձն է և շատ արժանաւոր
պաշտօնի համար, միաձայն հաւանութեան
վերընտրեց վերոյիշեալին շնորհակալութեան
հանգերձ: Պ. Ամիրխանեանը ընտրվելու
բեցփոխ առաջարկեց ժողովին 500 ը.
բեցապատկան փողից նուիրելու Երևանի
բայրասպան կոտորածից վասպամ հայ
բառեաների օգտին. այս բարի և առ
օրինակը—իբրև աներկբայել և խրամառ
ը արժանի առաջարկ—միաձայն հաւա
թեամբ հաստատվեց և որոշվեց այդ գու
յանձնել թեմսի Ս. Առաջնորդի անմիջա
տնօրէնութեան ներկայացնելու մասնաժող
ըստ տնօրէնութեան վերջինիս:
Ի վերջոյ, ծխական ժողովը լիազօրուե
տուեց պ. Ամիրխանեանցին, իբրև փաս
բանի, փորձել և վերջին անգամ մասնաժ
ուղարկել նախ երեցփոխ պ. Բայինդուրես
—պահանջելու վերջինից եկեղեցական
դերը, որը մինչև օրս սեփականացրել է և
և յօֆարակամ կերպով չէ վերադարձ
իսկ բացասական դէպքում—տալ իրաւ
պ. Ամիրխանեանցին դատարանով պահա
այդ: Այս առաջարկութիւնը ընդհանուր է
կութեամբ լինելով հաստատվեցաւ:
Ո՞չափ աններելի է իրաւ պ. Բային
ըեանի ըռնած դիրքը, և եթէ յօֆարս
կերպով չը յանձնէ այդ փողերը, որը տո
ներով հանդերձ դարձել է 13,000 ըռու
որչափ կը ձգէ իրան թէ անունը և թէ
տուախնդրութիւնը:

Եր ինդիբները գրի էր առել մի յատուկ պի-
տիցիայի մէջ։ Փոխարքան յոյս յայտնեց ի-
րազործել նրանց ցանկութիւնների մեծ մասը
և ներկայացուցիչներին խնդրեց գործ դնել
իրանց ազդեցութիւնը դաշտարեցնելու յարձա-
կումները հայերի վրա և ընդհանուր կարգը
վերահստատելու։ Պատուիրակութիւնը խոս-
տացաւ գործել խաղաղարար ձևով, շնորհա-
կալութիւն յայտնեց փոխարքային գէզի մահ-
մեղական ազգաբնակութիւնը ցոյց տուած
վստահութեան համար, առաջարկեց բոլոր
մահմեղականների ծառայութիւնը խաղաղու-
թիւնը վերականգնելու համար և խնդրեց յետ
պահել հայերին գրգռիչ գործողութիւններից,
որոնք ստիպում են զէնքի դիմել։

Նիս-Նախիջևանի աղետից մնաված գոհերի
օգտին—նուիրում են կօշկակար Ս. Սահակեա-
նի բանտորները: Նուիրատուներն են Հ. Տըր-
դատեան, Մ. Վարդապետեան, Ա. Սարգիսեան,
Ս. Քարախանեան, Ս. Յարութիւնեան, Գ. Ցա-
րութիւնեան, Գ. Ղուպէսէրեան, Ա. Շափեան,
Բ. Մարգարեան, Ա. Տէլ-Խաչատուրեան 1-ա-
կան բուբի: Գ. Շէլիտձէ (Վրացի) 50 կոպ.,
մի ոմն 50 կոպ.:

Թիֆլիսի էժանագին և Զրի ճաշարանի ըն-
կերութեան վարչութիւնը խնդրում է մեզ
տպագրել մայիսի 19-ին 1905 թ. Թիֆլիսի
ամարային ժողովարանի այգում յօդուտ ըն-
կերութեան կայացած զրուանքի հաշիւը.—
«Մուտք—մուտքի տուսակներից՝ 473 ր. 75 կ.,
բազարից՝ 658 ր. 20 կ., բուֆէտից՝ 113 ր.
60 կ., «կարտից»՝ 100 ր. 30 կ., կօնֆէտակից՝
57 ր. 20 կ., դրամական նուիրատութիւններից՝
115 ր. 70 կ.,—ընդամենը 1521 ր. 75 կ.:
Ելք.—այգու վարձ՝ 200 ր.—երաժշտական
խումբ և սազանդարի 50 ր., ամանեղինի
վարձ՝ 35 ր., այգու լուսավառութեան համար՝
10 ր., ծառաներին և ոստիկաններին 21 ր.,
իրերի տեղափոխութիւնը՝ 8 ր. 50 կ., ափի-
շաների կպցնելը, տուսակների ու ափիշաների
տպելու 17 ր., բուֆէտի ծտխսեր՝ 22 ր. 10 կ.,
մանր ծախսեր 4 ր. 80 կ.—ընդամենը՝ 368 ր.
40 կ.: Զուտ արդիւնքը 1153 ր. 35 կ.: Ըն-
կերութեանս վարչութիւնը իր պարտքն է հա-
մարում յայտնել խորին շնորհակալութիւն նը-
րանց, որոնք թէ դրամով և թէ իրեղէններով
նուիրատութիւններ արին—գործարաններին,
պահեստներին ու խանութեներին, նաև մաս-
նաւոր անձանց, սրոնց անունները չեն կարող
յիշվել այստեղ տեղի սղութեան պատճառով,
«Մշակ», «ՀՕԲ. ՕՅ», «ՏԱՓ. ԼԱԾ.», «ՇեօԲԱԸՇ
ՌԱՐԵԼԻ» լրագիրների խմբագրութիւնները ձրի
յայտարարութիւններ տպագրելու համար և
բոլոր այն անձանց, որոնք թէ իրանց մաս-
նակցութեամբ և թէ այցելութեամբ նպաստե-
ցին զրուանքի աջողութեանը»:

Ստացանք հետևեալ սոր գրքերը. 1) Քամա-
լեան Ս. «Ըսուլ Խաչիկ», պատմական վէպիկ,
80 միջակ երես, գինը 25 կ., տպված Թիֆլի-
սում; 2) Ա. Տ. Տ. «Դիմակներ», երգիծական
արկածներ, 168 երես, գինը 50 կ., տպված
Թաւրիզում:

ԱԼՔԻՍԱՆԴՐՈՎՈՂԻՑ մեղ գըռում են. «Զը
նայելով, որ քաղաքագլուխ. Պ. Գ. Տէր. Պետ-
կան շահեանը շատերին է յայտնել պաշտօնից հրա-
ժարվելու մասին և նոյն իսկ գրել էր այդ
մասին «Մշակի» մէջ, բայց այստեղ եղան ակ-
նարկողներ, որ նորից պէտք է խնդրել նրան
որ ընդունէ քաղաքագլուխ պաշտօնը, աւելաց-
նելով, որ նա իր ուժ տարվալ պաշտօնավա-

բութեան ընթացքում օգտակար է եղել հասարակութեանը, ըստ խօսելով այն բանի մասին, որ նա նախ քան քաղաքացիութեան լինելը զանազան ժամանակներում նոյնպէս է ծառայել հասարակութեանը, վարելով մեր ծխական դպրոցներում տեսչի պաշտօն և այնու Եւ յիշակի, անուրանալի են Պ. Գ. Տէր-Պետրոսեանի ալէքսանդրօպօլիցիներիս տուած օգուաները. օրինակի համար նրա չնորհիւ մենք ունեցանք

հասարակական գրադարան-ընթերցարան, սա
որին և նույիրեց քաղաքագլուխը իր սեփա-
կան գրքերից մեծ քանակութեամբ, նրա ջնոր-
հիւ բացվեցին Ալէքսանդրօպոլում Առևտրական
գպրոց, երկու տարրական գպրոցներ քաղաքին
չըքաւոր աշակերտաների և աշակերտուուհիների
համար, քաղաքային բանկ, ժողովրդական
տուն և այլն։ Հետևաբար այդպիսի մի մարզու,
որը իր գործունէութեամբ օգտակար է եղել
հասարակութեանը, կարծում ենք, որ ալէք-
սանդրօպոլոցիներս երախտագէտ արտով պիտի
վերաբերվենք»։

ԳԱՆՉԱԿԻՑ մեր թղթակիցը գրում է մեզ. «Հաճելի պարտ ենք համարում հաղորդել, որ մի խումբ համալսարանական թուղթ ուսանողներ, իրանց հայ ընկերակիցների հետ մը տերժաբար միացած, մեծ եռանդով գործում են տեղական ազգաբնակութեան զանազան խաւերում՝ առաջն առնելու, նոյն իսկ անհընարին զարձնելու մեղմուս այն աղէտները, որոնք, մի առևակ տարերային բնաւորութիւն ստացած, այնքան դժբախտութիւնների պատճառ գարձան, հայ ու թուղթ ժողովրդից այնքան զոհեր, այնքան թանգարին կենաքեր կանցին: Մեր ուսանողները խօսում, զրուցում են ամբոխի մարդկանց հետ համերաշխութեան, եղբայրութեան ու միութեան մասին. համակացնում, պարզաբանում են նրանց երկու հարևան ազգութիւնների փոխարար թշնամութեան կորսարերութիւնը, նրանից ժողովրդութիւնը, անկերտ անտեսական բայցայումը, թուղութիւնը, ընդհանուր յետամացայութիւնը, նիւթական մատարու ու կուլտուրական խեղճութիւնը: Զենք կարող առանձնապէս չը գովել, ընդգծել թուղթ ուսանող Ասլան-բէկ Սափիկիւրդսկու եռանդը, անկերտութիւնը, լրջութիւնը, հետատեսութիւնը ու առասարակ նրա համակերի զործունէութիւնը թուղթ ժողովրդի խաւերում. նա իր համակերի ընկերներով մեր գեր է խաղում խաղաղութիւնը պահպան նելու գործում մեղմուտ: Սափիկիւրդսկու ընկերներով մեր գլխուն փաթթել ի պատիժ անհաւանդ վանցեցներիս... Բայց ինչ եղալ, ինչու շարադրական լուր մը տարածեցաւ, որպէս թէ Պօլէն մօտերս պիտի սեղնէ Ասցեանինը լուր մը տարածեցաւ, որպէս թէ Պօլէն մօտերս պիտի սեղնէ Արիստակէս եղիսկուպուրը. դայ և տեսանողները մտադիր են ցրիել գաւառը և նա ուսանողներու մտադիր ու այնտեղ էլ գործել նոյն ուղղութեան այս ամսավայ ընթացքում: Այդ մտադրութեան համալրում են տեղական աղքանակութեան բոլոր շը անները ու տեղական իշխանաւորները: Գիւղական ժողովուրդը այդպիսի լուսամիտ երիտասարդների հետու զերի կարիք ունի այժմ, մասնաւոնդ թուղթ գեւական ժողովուրդը, որը մինչ օրս լրցից զորկ է բնաւ: Մեր յարգելի ուսանողները անդուրութեան ամենի ու առանձնարարնի անցութիւնը այդքար է նորիքն այդ ժողովուրդի աչքը բանական անդամները. պ. պ. Գ. Մ. Տէր-Պետրոսեանց, Սանոյեան Յովհաննէս, Արաբաջեան Յարութիւն, Արաբաջեան Յարութիւն, Արաբաջեան Յարութիւն, Արաբաջեան Յարութիւն, Տէրէ-Յարակուլ Լուկա, Մերկուրով Գիւղական Յարական Յարութիւն, Տէրէ-Յարական Յարութիւն, Տէրէ-Յարակուլ Էկին 127 ընտրունների 56 թէնածունների, որոնցից ընտրվեցին հանելանինը. պ. պ. Գ. Մ. Տէր-Պետրոսեանց, Սանոյեան Յովհաննէս, Արաբաջեան Յարութիւն, Արաբաջեան Յարութիւն, Արաբաջեան Յարութիւն, Տէրէ-Յարակուլ Էկին 5. ին պատահած համական աղքանակութեան բոլոր շը անները մտադիր ու առանձնարարնի անցութիւնը այդպիսի լուսամիտ երիտասարդների համար անդամները մտադրութեան ամսավայ ընթացքում: Այդ մտադրութեան ամսավայ ընթացքում համական աղքանակութեան բոլոր շը անները մտադրութեան ամսավայ ընթացքում: Այդ մտադրութեան ամսավայ ընթացքում համական աղքանակութեան բոլոր շը անները մտադրութեան ամսավայ ընթացքում:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐԳԻԱՑԻՑ

Վան,

